

БАТЬКІВЩИНА

РІК ВИД. П.

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК
Ріміні
неділя 13. х. 1946

Італія

ЧИСЛО 40/54/

БОРОТЬБА ЗА ЛЮДИНУ

Кожна війна приносить за собою, як наслідок, руйну, зубожіння, похесті, голод і загальний упадок моралі. Тисячі й тисячі людей, примушені покинути свої оселі, у злидні тиняються по чужині та серед голоду й недугу падають. Авторитет Церкви, любов й пошана до ближнього, затрачуються. Банди дезертирів та грабіжників планують, застанки того, що пощадилі воєнні дії. Однак усі ці лиха, властиві кожній війні, бліднуть в порівнянні з тим, що принесла Європі безприкладна в історії друга світова війна.

Другу світову війну почав народ, що в своїй зухвалості потоптав усія Божі й людські права, що мечем хотів винищити мільйони людей і на опорожнених в цей спосіб землях поселитися, що стремив до покороєння своїм інтересам усього світу. Цей народ послуговався в своїй засліпленості такими способами й жорстокостями, про які цивілізований світ знав дотепер лишень з історії найзвід диких азійських орд на Европу. Плани винищення та повернення в невілників інших, "меншеварітських" народів були приміювані в житті з безоглядною послідовністю та при використанні всіх нових здобутків людського розуму.

Щоб підготуватись у цілому до такого діла, треба було знити всі моральні основи співжиття людей і видвигнути ідею, до зуміла б дати оправдання всім заповільним злочинам. Це й було зроблене. Християнська мораль була відкинена, як мораль слабих, Церква та її вірні ізолювані й переслідувані, поняття "право" - підпорядковане поняттю "сила", "надлюдина"; розгрішувано згори за всі злочини, заповідані в ім'я добра та панівного становища власного народу. Все, що не містилося в накинені програмові рамки, в найжорстокіший спосіб було винищувано. Форма й система державного правління давала найгіршим людським інстинктам і звородніням змогу безкарно проявлятися.

Коли після шестилітньої війни, що коштувала мільйони людських жертв, упала ця брутальна, засліплена в собі сила, що перший раз в історії Європи вийшла на її підбій і знищення з заходу, - треба, крім матеріальної відбудови знищених країн, виповнити чимсь духово порожнечу, треба на місце авторитету грубої фізичної сили, що панував досі, відновити опрокиданий та зневажаний авторитет людської справедливості, основаної на християнській моралі, треба відновити віру в гідність людини, збудити в озвірілих совість. Найбільшу роль в цій ділянці приходить ся відіграти Церкві, до якої по довгих роках байдужості чи просто ворожості повертають маси вірних і якої вплив помітно міцніє у всяких проявах життя. Але такій гін до віднови людини, природний і зрозумілий, натрапляє на величезні перешкоди. Серед переможців домінуюче становище в Європі займає державний лад, що від початку своєї існування в своїй програмі поставив такою насильне здобуття цілого світу, знищення всіх традицій та моральних основ людства, включно з християнством, що в стремлінні до здійснення цього плану послуговався й послуговається найпід-

лішими методами й засобами, що до цього розбудував міжнародно сильну організацію, яка в кожнім народі чи державі гуртує й використовує всіх невдоволених, що проповідує класову боротьбу аж до цілковитого винищення всіх клас, крім пролетарської.

По знищенні європейської потуги, що послуговався вище названими методами, створилися - бо створитися мусіли - два світи, що себе взаємно не розуміють. Один, що буде на старих традиціях волі й гідності людини, на християнській моралі, і другий, що це все хоче зруйнувати й побудувати один, сирій, на матеріалістичних основах світ.

Ці два протилежні світи - європейський - ідеалістичний і євр-азійський - матеріалістичний, змагаються з собою на всіх площинах і у всіх ділянках суцільно з собою. Схід є в наступі, Захід - в обороні. Серед цих різноманітних проявів змагу найбільш маркантим є змаг за людину.

Коли на Заході помітні старання Церкви й провідних людей зарівняти в людській духовості сліди, що їх залишила по собі остання війна, помогти віднайти себе серед нових обставин, дати тверду основу їх вірі в шляхотність людства, - Схід використовує для себе звихнених у своїй моралі, спроваджених на дорогу насилля й найгірших інстинктів, невдоволених сучасним станом, щоб при їх допомозі творити хаос, розбивати оздоровлюючу працю на Заході, щоб не дати змоги протиставитися ширше їхнім деморалізуючим впливам там, куди не сягає рука його державного режиму. Іде боротьба за людину. За людину, свідомої своєї гідності, вартості, за людину, морально здорова. З другої сторони з неї хочуть зробити людину - автомата, без душі, й без ніяких моральних основ, без віри в Бога, ступайка в масі таких же самих бездушних автоматів. До цього запрягли навіть свою Церкву, яку відновили лишень як один із засобів влади.

Для нас, українців, ця боротьба за людину має більше значення, як для народів, що не знаходяться в крузі советських безпосередніх впливів. Наш край, яким перекотилась війна, зо всіма своїми згубними наслідками, лишився під східним найзником, і найзник має там повну волю здійснювати свої плани. Це він і робить. Крім нищення всього, що творче й виказує окремішність нашого народу та його моральні вартості, нищить Греко-Католицьку Церкву та її слугителів, що серед найтяжчих обставин давали підпору українському народові в його обороні.

На еміграції, крім натиску своїх урядових чинників, уживається різних метод, щоб знити живучість і моральну поставу тих, що опинилися на скитальщині. Скориплювати в них впливи звихненої моралі, набуті в роках останньої війни, вбизати пошану до авторитету Церкви, провідних людей, пошану гідності людини, зотрошити душу нехтуванням усіх засад християнської моралі - це прояв роботи для нашого розкладу. І, чим більше їх буде, тим дальше відсувається від нас здійснення нашої ідеї.

Б. БОРА

ТОБІ ВІТЧИЗНО

Тобі, вітчизно, дітирамби створю,
Молитимусь до тебе в снах,
Бо ти одна в моєму горю
Надію вимальовуєш в очах.

Тобі, вітчизно, до ведеш крізь терня
І кличеш: Не впадай, кріпчись,
Нехай судьба жорстока, ненажерна,
Те не вбачить, як пристав, втомивсь!

Тобі, вітчизно, що вливаєш в серце
Могутню віру у мету
Й мою ідею перламутриш сонцем,
Вбираєш в тогу золоту.

Тобі, вітчизно, дітирамби створю
Молитимусь за тебе в снах...
Кріпи мене, кріпи, вітчизно, в горю!
Не дай упасти на шляхах!

КНИГА МОРСЬКА ГЛУБИНА, ХТО В НІЙ ПІРНЕ АЖ ДО ДНА,
ТОЙ ХОЧ ТРУДУ МАЄ ДОСИТЬ-ДИВНІ ПЕРЛИ ВІНОСИТЬ!
(Збук франко)

ВЕЛИКА ВТРАТА

великі втрати матеріальні українська нація в другій світовій війні. Почалося большевицькими вбивствами, вчиненими в тюрмах на тисячах беззбройних в'язнів. Від куль і прикладів НКВД гини ли українці, білоруси, поляки, литовці, лотиські, естонці. В камерах, підвалах, на коритарах лежали повішені трупи. Хто раз бачив ці картини - не забуде їх ніколи. Бо самим вбивствам не вдовольнялися большевики.

Численні пощордані мали на собі сліди нечуваного звірського знущання: поломані кістки, поздирані пасма шкіри, вибрані очі; жертви були душені й живцем закопувані. У Львові всі тюрми стали великими цвинтарями. Всюди гори позакатованих. Щойно закатованих і замучених давніше.

А по Львові прийшли інші міста і містечка в Україні, білорусі, Прибалтійських державах. І, здавалося, гіршого кнібіалізму не може бути. Однак, вже введовзі по своєму приході, німці показали, що вони ніяк не відстають від большевиків. Гітлерівський терор за короткий час перебування німців в Україні... мовляв пропорційно це більше знищення, ніж це зробили большевики. З рук німецьких катів гинули не лише чоловіки; німці воювали безпощадно невинних дітей і жінок. Від катівських рук зникали цілі села, спустошили цілі райони. Серед убитих знайдете й посадників міст в Україні, редакторів газет, культурно - освітніх діячів, червонокресних організаторів, робітників, селян, молодь. А побіч тих соток і тисяч героїв та мучеників одне незбуттє, незатерте ім'я: Ольжич, др. Олег Кандиба /О. Ольжич, Кардаш, Свендичкі, запоточний, Константин і т. інш./ Народився в липні 1907 р., в Житоїрі. Затько його - відомий поет Українського Відродження, О. Олесь.

По невдачі наших визвольних Змагань Ольжич виїхав з батьками на еміграцію. В тяжких і невідрадних емігрантських суднях, силою своєї геніальності, витривалості й працьовитості, Ольжич здобув собі ім'я.

Він - вчений археолог, поет, суспільно-політичний діяч. І в усіх цих ділянках далекий від делтанства, - навпаки, ґрунтовний учений, видатний поет, здейний, передбачливий, відданий до безконечності народній справі революціонер.

Високу освіту здобув сл. п. Ольжич на Карловому Університеті в Празі, під керівництвом знаменитого, світової слави археолога, професора Нідерле. Не зважаючи на молодий вік, звернув Ольжич на себе увагу, як видатна наукова сила. Його чеські товариші й професори, а зокрема професор Нідерле, відчували йому велику наукову майбутність. Численні наукові праці сл. п. Ольжича з ділянки археології та деякі з історії поміщені в українських /кравих і заокеанських/ чеських, англійських, німецьких виданнях.

Велику популярність серед українського громадянства здобув Ольжич як поет, своїми віршами, друкованими здебільша у львівському "Віснику", що виходив під редакцією др. Д. Донцова, та своїми двома збірками: "Рінь", "Землі", ... Літературна критика визнала пегичну творчість сл. п. Ольжича неосініним вкладом в українську культурну скарбницю. Глибша думки, ідейна й моральна тугість поєднані досконалою мистецькою формою в творчості сл. п. Ольжича. І це надає їй епохального значення.

Але сл. п. Ольжич не був людиною, що переживає бурю в шклянці води. Він ніколи не був філістром, Переймався великим, героїчним, не лише в поезії, але й у житті. І тому в тяжких переломових хвиликах для українського народу його інстинкт, лицарська постава до життя завели його в ради найактивніших революціонерів.

Членом ОУН був він уже здавна. Людина, яка глибоко переймалася наукою і мистецтвом, з релігійною екзальтацією ставала над усе святий моральний обов'язок жертви за визволення нації. Сам Ольжич про це говорить так:

"Не світлий спокій дорогих глибин
Прозорої і чистої науки,
золоті надхнення орхідеї;
з ласкавості незмірної зовсі,
Пошли мені, молюся, дар один:
В ім'я її прийняти муки
І в грізні дні залізної розплати
В шинелі сірій вмерти від гранати.

Поважну роль відіграв Ольжич у Визвольній Боротьбі в Карпатській Україні. Від осені 1939 р. часто відвідує терени в Польщі. Від літа 1940 р. перебуває нелегально в Кракові - аж до виходу німецько-совітської війни. В 1941 р. по відході большевиків їде до Львова, а по короткому часі - до Житоїра й Києва. Серед незвичайно тяжких умов, під різними прізвиськами, видержує часи масових арештувань та розстрілів.

Однак згодом покидає Київ і, перебуваючи у Львові ріднається його залишити в останньому моменті. Ті, що з ним зустрічалися, з дива не могли вийти, як у найгрізніших хвиликах, в обличчя, здавалося, неминучої загибелі, він спокійно, з ледви помітним усмішком, лагідним тоном кидав: "Отже, паке товаришу, арешт."

Це було 25 травня, 1944 р., у Львові. В бівітно-му мешканні на горішньому Личакові, над розложеними звитками паперів, над важливими матеріалами, сидів спокійний Ольжич. Висока постаць, зігнана і зосереджені над вкритими дрібними значками документами, дихала опанованою, глибокою силою. Споглядаючи час-до-часу вгору, він потягав рукою по лиці чи волосі і знову поринав у роботу. На столі лежав кусень хліба, майбутній підвечірок революціонера - анахорета. Побіч канапки стояла активка, а далі, під канапою, - кдунок зо свіжо-друкованою революційною літературою.

день нічим не різнився від попереднього і це попереднього. Весняний спокій був у повітрі, в обмурованому доокругу подвір'я не дув найменний вітер. Було коло години 5-ї вечора.

І нагло електричний дзвінок у дверях. Господиня пішла відчинити, - господаря не було дома... - Гестапо! Три драби вдерлися всередину. Між ними один в мундурі СС-а, двоє цивільних. Зразу ж кинулися по дверях, провіряти, де кімната Ольжича.

Ольжич піднявся з крісла. Коротка хвилина надуми. Можна плингнуту з другого поверху на балкон першого, а звідтам - на подвір'я. Але з паперів, документи, прізвиська людей, адреси, записки, звіти, плани організації.

Що робити? Що рятувати? - Себе, чи те все? Це були секунди. Може дві, може три, а може тільки одна. Й опанованими рухами згорнув він усе, зловив у поспіху і - в скритки. Зновусекунда. А тимчасом кати йшли від дверей до дверей. Уже в кімнаті господині. Ще момент і - або - або. Ще кілька рухів і - все заховане! Радість...

Рух рукою по активку і... з лоскотом відскочили двері: "руки вгору!" Дула вимірені. Спокійно підняв руки вгору, а в очах тині погорди до собак в людському тілі, до, бублики малими креатурами, нищачі із зависти все велике.

Вправні руки опричників миттю наложили Ольжичеві кайдани, бджускі сталеві обручі, що глибоко вдерлися в біле тіло. Потім у кишені за зброєю. І, звичайно в гестапівців: досипалися удари в лице, по голові, брутально ногами. Не хитнувся, не застогнав, тільки в очах темне подум'я гніву.

- Хто ти?.. Без відповіді. Удари, удари... - Хто ти?.. І, не чекаючи вже на відповідь, вивали з кишені портфель, документи на фальшиве прізвисьце. А потім хадібно за грішми. В них бо засада: тіло героя - смерті, а гріші й усе цінне пограбувати собі. Бо й начальство хадібно чекає на матеріяльну добу.

І розчарування... 80 золотих. Новий приплив лети. І нові удари... А потім кихі розкупи за грішми, за всім, що має цінність. Активка! Хвилюючись, "арійська надлюдина" відчинила замки, і умих на лиці між паперами блонжони банкноти. Рука хадібно перекидає сюди й туди. Тільки 120 золотих! - І активка з лоскотом падає на землю, супроводжена поганом лайкою.

А тимчасом "шеф" цієї "акції", Яворски, балтійський німець, до війни учитель російської мови в середній школі якоїсь із балтійських країн, мабуть Литви, взяв господиню на допит у другій кімнаті. Господиня, голосно повторюючи "зо зворушення" питання, відповідає ще голосніше, щоб він почув.

Після довгого, кількогадинного обшуку, нічого важливого не знайшовши, беруть на допит Ольжича. Його відповіді покриваються абсолютно з відповідями господині.

А коли темніш токрила вулиця Львова, під тяжкою ескортою відтранспортовано Ольжича до централі Гестапо при вулиці Пелчинській.

Зідходячи, всімхнувся господині й дав знак, де заховані речі, і, як звичайно щодня, пішов востаннє знаймені йому вулицями Львова, назустріч смерті.

Смерть.

Червень 1944 року. Серед поневірянь по різних тюрмах і концтаборах, по довгих допитах, голодуванні, ледви тримаючись на ногах, прибув я до концтабору в Оранієнбург, в Саксенгаузени. Перший прохід йдемо декілька чоловік, а передо мною польський список із західної Польщі, Гураля, питає: "Ви хто будете по національності?" - "Українець". - Хвилина мовчанки, а потім: "Туди 8 червця замордовано вашого велького поета, др. Кандибу... й відправив Богослуження..."

Хоч я був вимучений і виснажений, ця вістка потрясла мною. І я гарячково почав серед своїх тюрмних товаришів збирати відомості. Вони показали мені наріжну камеру, напроти вартівничої вежі, завжди вночі освітлену світлом рефлектора. Камера - голі рівні стіни, без стільця, без крісла, без ліжка зовсім порожня. А тільки приковані до дольків ландшаю, якими відзвонював закутий Ольжич. Нічого не говорив, імі не приймав. Вічними лверма виводили кати на допит. А польський майор К., один з останніх адютантів польського маршала Пілсудського, подає: "Виводили Кандибу на допити. Катували. На келії, за стіною, було чути постійний брєфькіт кайданів. Вночі стогнав. Рухи були тяжкі, силувані. З останнього допиту принесли його й кинули на дольвік, або зоможений сам упав. Стукав до мене через стіну: "Називаюся Олег Кандиба. Український націоналіст. Катують. Не признаюся. Перекажіть товаришам."

Загинув 8 червня, в п'ятницю, передполуднем. Увечері гестапівські кати змасаковане тіло віднесли до креаторії.

Зібрав Зник.

Книжка й преса - могутня зброя освіти й виховання

Для більшої ясності, розглянемо наперед теорію заміної вартості речей, відтак розберемо теорію творення капіталу.

Лиш на боці все, що вчить Маркс про ужиткову вартість речей, бо воно тут неважне. Зрештою, розуміється само собою. Перейдім відразу до його науки про заміну вартість речей.

Отже, як нам відомо вже з першої частини, після Маркса, вся заміна вартість речей залежить виключно від людської праці, вложеної робітником при випродуванні даної речі. І коли так, то вся ціну за продану річ має зобразити робітник.

Однак, чи треба багато застановлятися, щоб відразу побачити, як багато неправди й необгрунтованості міститься в тих твердженнях соціалістичного ідеолога?

Бо тільки людина вперта і заслїплена може обстоювати це, що предмети тільки людській праці завдячують свою заміну вартість, поминаючи при тому ужитковість, потребу рідкості, оригінальності і т.п. прикмети самих предметів.

На доказ, як дуже на заміну вартість предмету впливає і його вартість ужиткова /якість/, хай послужить такий приклад. Приймім, що в одному селі є двох господарів. Один з них має морг поля, в гарнім, родючім місці, зараз за селом, а другий господар має свій морг десь аж в другім селі, й то це в поганім положенні в багнистій долині. Оба вони засіяли на тих ланах пшениці. Вже тепер видно, як багато більше праці й мезоли мусів вложити той другий господар, маючи поле в так далекому й поганому положенні, в порівнянні з першим, якого поле навіть багато погною не вимагає.

При жнивях показується, що цей перший не то що зібрав значно більше кіп, але ще на багато кращої пшениці, ніж другий господар. І що ж думаєте? Коли вони оба повезуть зібрану пшеницю на продаж, то цей другий може дістати більшу ціну, краду нагороду за більше вложеної праці? Ні, хіба навпаки. Бо купці глядять при купні не на кількість вложеної праці, але передусім на ужиточність того товару, в нашому випадку — на якість пшениці.

З наведеного прикладу наглядно бачимо, що крім праці, ще й ужиткова вартість самої речі впливає в значній мірі на її заміну вартість.

В подібний спосіб діє й потреба /попит/.

З практики знаємо, що всілякі предмети зимового вжитку /теплі убрання, взуття, опал і т.п./ мають велику, звичайно, краду ціну, як вліті. Чому? Бо взимі запотребовання на ці речі є значно більше, як вліті. Кажемо, що на них є тоді сезон.

Та не тільки ужиточність і потреба мають велике значення в визначуванні заміної вартості предметів.

Також рідкість предмету багато впливає на його заміну вартість. Чому нпр. золото, діаманти, перли такі дорогі? Чи може тільки тому, що треба багато праці вложити для їх видобуття, оброблення чи ушляхотнення? Ні, алогічно також тому, що вони на нашій землі дуже рідкі. Знаємо, що часом якийсь старий, пам'ятковий поштовий значок може мати для філіателістів дуже велику вартість, мимом, що для його видрукування зужилося відносно дуже мало праці.

Далше, годі не згадати, що дуже великий вплив на заміну вартість товарів має й освіта, і інтелігентність людини, що їх випродувала. Приймім нпр. що в одній редакції працюють два співробітники. Один з них покінчив університетські студії, а другий не має навіть повної середньої освіти. Оба вони друкують до газети і вкладають однакову кількість праці у свої статті. Але що ж! Якість тих статей виходить різна. І ледва чи знайшовся б якийсь практичний видавець, який вважав би за відповідне давати тим співробітникам однаковий гонорар за їх працю.

З тих кількох прикладів наглядно видно, як далеко відбігає від правди ціла Марксова наука про заміну вартість речей.

Так само є фальшиве вчення Маркса щодо вартості сил людської праці, яку робітники віддають фабрикантам. Після Маркса, вартість вимірюється вартістю речей, кон-

че потрібних для поновного відзискання втрачених сил.

Безпідставність того твердження видно з прикладу двох робітників у фабриці, з яких один, будучи працюючим, пильним, чесним і більш досвідченим в роботі, звичайно, одержить більшу платню від другого, лінивого й недбалого, хоч оба вони потребують більш — менш однакової суми для удержання.

Тепер розберім де коротенько теорію творення капіталу.

Каже Маркс, що робітник, вкладаючи свої сили на випродування якогось предмету, має право до цілої суми, одержаної за продаж того предмету /бо заміна вартість залежить тільки від праці робітника/. Та це може було б можливе тоді, коли б дійсно заміна вартість товару залежала тільки від вложеної сил робітника. Але знаємо вже, що так воно не є.

Припустім, що в якійсь фабриці робітник виробляє ножі. Робітники, що працюють в тій фабриці, мають право кадати, щоб фабрикант за їх працю заплатив їм справедливу ціну. То значить: вони за свою працю мають дістати від фабриканта таку нагороду /платню/, з якої могли б задовольнити фізичні й духові потреби, свої і своєї родини. Що більше, робітник має дістати таку заплату, щоб з неї /коли чесно й ошадно живе/ міг і побільшити свій масток.

А фабрикант, коли справедливо й чесно розраховується з робітником, має право зжити чистий дохід з проданих товарів на побільшення свого капіталу. Чому? А це тому, що фабрикант, заплативши робітникові справедливу ціну, побільшує свій масток вже не коштом праці робітника — як твердить Маркс, — але фізично — хемічними прикметами самого товару, тобто його ужиточністю, потребою, рідкістю чи оригінальністю. При продажі фабрикант не бере ціни тільки тому, що при його виробі /нпр. ножа/ зужилося стільки то праці, але бере він ту ціну ще й тому, що цей ніж вироблений з такої то й такої сталі, з такою то й такою рукояттю.

Тим самим заплата належить не тільки тому, хто його зробив, але й тому, чия була сталь, чий був матеріал на рукоятки, чий оули машини й фабрична обстановка, отже — фабрикантові.

Крім цього, сам фабрикант також вкладає певну кількість — коли не фізичної, то умової — праці. На те до того належить подбати за відповідні фабричні приладдя, за сирівці, а головню за корисний ринок збуту. А все це вимагає не раз великих заходів, довгої підготовки і підприємливості, чим не все може звичайний робітник виказатися. А це в свою чергу також вимагає своєї відповідної винагороди.

Неправдою також є, наче б то головною суттю капіталістів чи фабрикантів було експлуатування сил робітничої класи і допровадження її до нежиттєдатних умов. З практичного досвіду знаємо, що якраз в тих округах, де процвітає промисл і знаходиться багато фабрик, робітничий клас живе в куди кращих обставинах, як там, де їх немає.

Ось так в загальних зарисках представляється марксистська теорія щодо заміної вартості і творення капіталу.

Як бачимо з вище сказаного, ціле те вчення далеко відбігає від правди, і тим самим ціла ідеологія соціалістів, яка опирається на тій теорії, мусить бути неправдива.

А коли наука соціалістів неправдива, то ясно, що тією "наукою" робітничого питання не розв'яжеться і що такої долі пролетаріату воно ніяк поліпшити не може.

Впровадження в практику марксистської террії означало б загальну анархію і безлад у світовій економії, потрапляло б уськими моральними засадами людства та довело б до загального заміщення і катаклізму.

Використані джерела:

1. Фр. Кольканіо: "Філософія мораліс".
2. Українська загальна енциклопедія.
3. Нова Зоря, з року 1935.

Іван Рекрут

ЗА ХЛІБОМ

Ляндкомісар Вінцман лютував. Він ніяк не міг зрозуміти, як в його повіті міг існувати такий не порядок. Вчора, після переведення обрахунків, виявилось, що 24,5% зернового контингенту люди не виповнили, а це ж трагедія, он скоро нові хліба будуть. Виповнено лише нових налогів, а тут прокляті українці не платять старих. З району йдуть мораз гостріше дедеші, мораз нагліша потреба хліба. Від жінки дістав листа, що знову обмежено приділі харчу Простіт приєднати хакунці. А він тут майже безсильний. Ні від живого, ні від мертвого селянина не можна видерти недоданого зерна. Безоглядно конфіскація всього збіжжя і розстріл кількох десятків людей в найбільш задовжених селках не підвищили на багато процентного рівня виповненого контингенту. Це ж смішне, абсурдально смішне. Чим — же пояснити можна те масове роздавання збіжжя просякам, як не злом волею шкідати їм, німцям. То ж у них ходен льоальний, навіть нельоальний, але здорово думавчий "базер" не дозволяє собі на таке маркотравство. Віддавати своє збіжжя незнайомим людям без жодної заплати, навіть без поквитовання, це ж ідіотизм!

— Швайгерай! — бурмотів пац ляндкомісар і ступав кудакем по столі німецької кантини, куди зайшов саме на обід, так, що пиво захлупало в кувалі і бржжало на отіл. Вчора зайшов наказ розстрілювати галлчаків. Мудрий наказ, одигокий опосло, яким можна вплинути на селян.

Розстріляли декілька тисяч, тоді вони перестануть легко вахати свої обов'язки у відношенні до "геренфольку". Не тільки йршаків казав би Вінцман розстрілювати, якщоб від нього це залежало, але і тих, що дають їм збіжжя, навіть тих, що їх наніч приймають, наказав би здійснювати. Він не розуміє свого уряду, що досі ще так церемо- нється з тям "оклявенфольком".

Так думав оберлейтенант, ляндкомісар Вінцман підчас обіду в одному містечку свого повіту, куди приїхав у справі нешлачених контингентів. Не марши на кому зігнати злості, він лаяв обслушника в кантині, що той йому те не в час, то погано подає їст. На самому хлібі здавалось, мотився Вінцман, кусачи його так, як ку- сав би кожного з українців, як часом голодний пес гри- зе кістку.

За Вінцманом читали Міліція, рекрутована з місцевих "фолькдойчерів", прийшла до нього за порадом, що зробити з залашаними галлчакими жінками, які збирали збіжжя на Волині.

— Що зробити? Зачекати з ними на подвір'ї, лиш пильнувати добре, щоб не повтікали, а він, коли скін- чить обідати, цю справу полагодили!

Вінцманові відразу поправився настрій. О, на- решті він має те, що він хотів; нарешті він може пом- ститися за голод у районі, за дорікання зверхників, за

нарікання жінки. Без поспіху скінчив їсти свій обід, з найбільшим спокоєм допивав пиво. Врешті встав, обтер хустинкою товсті руки, поправив пояс на череві, перевісив через руку "ММ" і вийшов.

Х х х
Коли Ганя і її товаришок задержала міліція, вона приготовилася на найгірше. Властиво, що могло чекати її гірше від того, що вже перетерпіла? Смерть? Смерть вона не боялася, навіть бажала її. Після сну, що вона його мала під час недуги, Ганя перебувала весь час під враженням його. Думка про смерть, як про звільнення від страждань, не покидала її. Там же на неї мати у вінку з рож, такий самий вінок чекає й її, Ганю. Чи ж це не краще, як гнутися під мороз більшим тягарем на плечах? Батько й бабуся немов перестали для неї існувати, відійшли неначе на другий світ. Коли її приходила на мить згадка про життя вдома, то така неясна, немов ціла вічність ділила дівчину від того часу. Вона вже туди не вернеться. Ганя відчувала це цілою істотою, кожної клітиною свого молодого тіла, кожний живчик бився якось по новому, вистукуючи свої удари у дивний ритм, а все разом робило враження чудної симфонії, що бриніла в дівочій душі. Мати кличе її до себе, — це вона знала так добре, як і те, що сьогодні ранком прокинулася, як і те, що колись на світ народилася.

Про свій стан і передчуття товаришкам вона не говорила ні слова, навіть і тоді, коли їх міліція повела під крисами. Це була її власна таємниця, якою з ніким не хотіла ділитися. Вкінці ті жінки були для неї чужі. Як і перше, йшла дівчина дещо осторонь.

Крім Гані, жодна з галичанок не сподівалася, що їх подорож по тій землі добігала кінця.

Х х х
Сонце сховалось за хмар. Став накрапати теплий, мазкий дощик. Вода тоненькими струмочками почала спливати з дахів будівель у містечку. Під голим небом на подвір'ї невеликого косяку, де містилася німецька кантина, сиділи перелякані жінки і ждали того, хто мав полагодити їхню справу. Вони посідали на своїх клунках і чекали. У похилених головах кружляли невеселі думи. Зрідка прошепотіла одна до другої декілька відірваних слів запити. Відповіді слідувала така ж відірвана, немов боялися вони свого власного голосу. Чим далі настрої ставали щораз більш прагніченими. Доц не рестава падати. Запанувала якась зловіща тишина. Вінцман вийшов з хати і звелів міліції відібрати у жінок їх пакунки, а відтак провадити за собою фолькдойчери мовчки переглянувшись і, перекидаючи жінкам наказ ландкомісара, попровадили їх за браму.

Вискало. Грім вдаряв за громом, електризу-

вав атмосферу і настроював душу зловіщим непокоєм. Доц рідкими, але грубими вже краплинами вибивав у примоченому поросі дороги досить помітні заглибини й лишав на закурених обличчях і голих лідках жінок круглі п'ятна.

Вінцман звелів приспішити кроку. Перелякано озирались жінки на боки, наче б то питались у природороніх дерев, що тепер має бути, куди їх ведуть. Деяким почала пробіскувати жахлива правда, але ні одна не відважилася її просто глянути в очі. Лише Ганя не сумнівалася. Її передчуття очевидно оправдувалося. Без найменшого страху, чи здивування очікувала вона останньої хвилини, не думаючи ні про власний дім і заллжених там голодних родичів, ні про своє молоде життя, ні про товаришок недолі; не бачила їх, ані "фолькдойчерів, ані градуного кінця. В очах її мерехтіли зорі, а з — поміж них вкривало лице матері, її сиве волосся, покрите вінком з рож. Мати всміхнулася до дочки й шепотіла щось блькими устами.

— Гальт! — скомандував німець.

Група людей задержалась у провалі, через яке пробігала пілля дорога. Вода, вирізблужчи його, зробила в цьому місці досить широку кітловину, на якій розрослося декілька ліщинових корчів. Задержавши жінок, Вінцман наказав їм устатитися вздовж стінки провалля. Розпачливо споглядали перед себе заллжані очі жертв, наче шукаючи порятунку в обскубаних ліщинових прутьях. Запанувала смертельна тишина. Німець, ставши на протилежному боці дороги, здійняв з плечей "ММ". Кляцнув замок.

Чорним павуком на зеленому тлі воцяького одностраш відбивалася цівка пістолі. Мов зачаровані, дивилися в неї п'ять пар очей, з хажом, що заморозив кров у жилах, що мов кліщами стиснув горло, не дозволяючи видати ні одного звуку, до волосся здій на голові й покрив шкіру густими краплинами холодного поту. Лише Ганя цілком відмінно дивилася у лице смерті. Вона не гляділа ані на ката, ні на його зброю, лиш геть, на обрій, звідки плыла до неї чудова постать матері. У шматній одежі, так як її Ганя бачила на знімці, і з неодмінним червоним вінком на голові, здавалося, летіла на крилах вітру з — поміж блискавок, що тепер раз — від — разу прорізували чорну покрыву хмар і, протягаючи руки, хотіла захватити порвати, здавалося, свою єдину дочку до себе. Ось-ось уже торкнути її своїми пальцями.

Загуркотів грім... А може й не грім, може лише так Гані видавалося. Щось наче тьохнуло їй під серцем і теплі струмки свіжої крові полили по одежі. Пригорнула мати невинну душу дівчини до себе й понесла у засвіти.

Поляв рясний дощ. Він змочив спрагнену землю, сполохав порох з дороги і червону калюжу у проваллі, коло ліщинових корчів. Тіко залишилися там лежати тіла шести помордованих галичанок.

ЩО НОВОГО В СВІТІ

ОГЛЯД СВІТОВИХ ПОДІЙ

Минулий тиждень проминув під знаком засуду провідників націонал-соціалістичної Німеччини. Жве після того, як завав присуд, на сторінках світової преси можна було вичитати відповідні коментарі. Англійські часописи висказують погляд, що проголошенням присуду Міжнародній Трибуналу оправдав своє існування. Ніхто не жалув злочинців — пишуть християнські часописи Великої Британії — однак жалюгідним є, що право в цьому політичному процесі не було применене відносно деяких суддів, які засідали в Нюрнбергу. На тому місці слід підмітити, що за злочина супроти людства можна б судити і тих, які зараз судили. Пригадаймо собі факт скинення атомової бомби на Гірошіму. Він, що у своїх наслідках знищив тисячі людських існувань, мав місце вже по капітуляції Німеччини, і то вже тоді, коли, безсумніву, устійнювано статут Міжнародного Трибуналу.

Та це належить до минувшини.

Зараз світ стремить великими кроками в незнане айбутнє і старається бодей частинно розпізнати, що йому будуччина принесе. Експериментальним способом у тому випадку являється

мирова конференція в Парижі.

Міжнародна "орхестра", зложена з малих держав, під проводом Великої Чвірки продовжує свою овертуру, яка уподібнюється поволі до "перпетуум — мобіле", під назвою мирової конференції. В Парижі ситуація в нічому не змінилася. До успішного закінчення нарад бракує ще багато акордів, і чи їх взагалі знайдуть — покищо невідомо.

На засіданні займалися з черги справою плавби на Дунаї. Деягаті Америки й Англії вивисилися за тим, щоб бувші ворожі держави могли забрати голос у дунайській справі, та проти того проєкту виступив делегат Югославі Кінець-кінців прийнято компромісовий внесок Франції, який передбачає забезпечення вільної плавби по Дунаю, а конференція, що займається вирішенням усіх подробиць цієї справи, має скликати Румунія, яка в цьому питанні без-

посередньо і в найбільшій мірі зацікавлена.

В ході дальших нарад вирішено справу мирового договору з Мадярщиною. Слідуючого дня зібралася на наради політично — територіяльна комісія для Болгарії й вирішила, щоб болгарські кордони залишилися такими, якими вони були 1. січня, 1941 року. Відносно такого рішення не було ніяких застережень, тільки делегат Греції виступив з малими домаганнями, а саме, щоб деякі райони, на яких живуть греки і які зараз належать до Болгарії, прилучити до Греції. Своє домагання змінив він заявою, що болгарська влада тероризує грецьке населення, яке займає вище згадані території. В цьому твердженні знайшов грецький делегат повну підтримку делегатів Англії й Америки, що з своєї сторони поставили під знак запити болгарську специфічну демократію.

Наради продовжували і займалися на них дальше справою Триєсту. В дальшому перебігу нарад до договору з Болгарією рішено прилучити умову про забезпечення плавби на Дунаю. Проєкт цей прийнято і тим способом перепав совітський внесок, згідно з яким, плавбом на Дунаю мали б займатися тільки безпосередньо зацікавлені держави.

Другого дня Молотов відбув розмови з Бевіном. Про це говорив червоний міністр — покищо невідомо.

На засіданні комісії для Італії прийняли проєкт Франції відносно статусу для Триєсту. Щодо проєкту, який між іншим, передбачає широкі права для губернатора, делегат "демократичної" Югославії остентативно заявив, що його уряд не почуватиметься до обовязку перестерігати рішення комісії.

На засіданні господарської комісії для Балканів, яке тривало 28 годин без перерви, відносно воєнних відшкодувань прийнято проєкти Англії, Греції й Югославії.

Конференція продовжується, і думають, що 15. жовтня вона закінчиться. Тимчасом провідні мужі великодержав промочують дорогу мирові, вистеляючи її проповідями. По інтерв'ю Сталіна минулого тижня поспивався рясний дощ промов. Першим який відгукнувся на зяву Сталіна, був Бевін, а потім на припиняті

в американському клубі в Парижі міністр закордонних справ Америки Бірнес виголосив промову.

Бірнес в коротких словах дав начерк американської закордонної політики, розпочатої помершим президентом Рузвельтом і продовжуваної президентом Труманом. Дальше дав він пояснення до своєї останньої заяви у Штутгарті і підчеркнув, що американські війська залишаться в Німеччині так довго, як довго не створиться окрема окупаційна армія Німеччини.

Обговорюючи американську політику супроти Німеччини, американський міністр з натиском звернув увагу на це, що Америка не хоче зробити з Німеччини партнера в боротьбі між Сходом і Заходом. "Мискавав дослібно Бірнес — хочемо перешкодити Німеччині стати знову небезпечною миру в Європі, і думаємо, що в цьому прилучиться до нас теж Совітський Союз".

Переходячи з черги до питання повноєної Європи й світу, Бірнес заявив, що на його думку — світ має досить війни. "Тому я — продовжував — з підлого серця погоджуєся зі Сталіном, що немає ніякої безпосередньої можливості війни. Таке запевнення, однак, не вистарчає. Треба також вистерігатися доріг, які можуть вести до війни."

Свою промову закінчив Бірнес заявою, що Америка нікому не хоче накидати своєї волі, бажав лише, щоб уроди, у всіх народів, запанувала воля слова, зібрань, а передусім релігії. "Американський народ прагне, щоб кожний мужчина, кожна жінка на світі могли жити на високому життєвому рівні, в умовах волі, миру й приязні."

Обговорюючи промову Бірнеса, англійський комуністичний часопис "дейлі Воркер" просто заявляє, що ціла промова американського міністра, як також його пропозиції і запевнення, нічого не варті. Досить скоро прихлядуть комуністи до висновків і, надічним не застановлячись, видають осуд. І тут potwierджується переконання, що всі комуністи, які б вони не були, є всі однакі. Такою самою є і їхня політика, яку — началь, залізною, хоч і найскоріше — розпізнав колишній

прем'єр Великої Британії, Вінстон Черчіль. Він знає большевиків чи не найкраще, і тому хоче, де тільки може, демонструвати їх і показати комунізм таким, як він є дійсною речю. По останній його промові в діржі здавалося, що він вигорівся на довгий час, але це тільки здавалося; бо не проминуло два тижні, а активний сенсюр Черчіль виголосив нову промову.

І в ній гостро виступив проти уряду Англії та його внутрішньої й закордонної політики.

"Уряд Партії Праці послабив вплив Великої Британії на зовнішню політику" - сказав Черчіль а відтак спротивився тому, що Англія відтятила своєю військом з Індії, з країни, в яку протягом 200 років вложено стільки праці.

Не було це вимови Черчіля, а який би він не торкнувся СРСР. І тим разом, обговорюючи англо-совітські взаємини, Черчіль заявив, що Англія готова далі співпрацювати з Росією, так, як це було в час війни. Лиш тут є одне... "але СРСР не можуть на це погодитися і припинити "війну нервів". Кожна промова Черчіля діє на Росію як червона прахта на білці. Сподіємось, що й на цю промову дасть Москва "належну відповідь", а до епітетів, вроді "непоправний імперіаліст", що ними вже пишався Черчіль, додати ще бодай одного.

Та Черчіль хоч старий, витривалий. Він - видно - стоїть на принципі, що "вільно проси на Бога гавкати".

Коли застановився над висловом Черчіля "війна нервів", то мусимо признати, що дійсно совітська політика витворила таку атмосферу. Бо як можна інакше назвати нпрм. останню ноту до Туреччини? Та тут видно, що слабші опираються на сильних. Так, як Югославія має свого патрона в Совітському Союзі, так і Туреччина тішиться патронатом Америки й Англії, й тому так само і непохитно становиче Туреччини.

Після того, як СРСР вислав до Туреччини ноту в справі дарданелів, турецький уряд заявив, що він не змінить свого становища відносно проливу, і зазначив, що відкине й цю совітську ноту.

Тимчасом совітсько-турецький кордон нічим не нагадує повоєнного стану. На цьому відтинку, по совітській стороні, безупинно будують укріплення й від тижнів відбуваються величаві маневри. В "рамах" маневрів совітські літаки постійно пролітають над турецькими кордонами.

Американська урядова опінія є за тим, щоб тільки Туреччина відповідала за безпеку проток. Тому то Туреччина так холоднокровно вичікує... і є, так сказати б, стороною вичікувачу.

Так є на Близькому Сході. Подібно діється й на Балканах, де Югославія все це не по правна,

мimo незлічаних нот, які з різних причин наспівують до її уряду. На домагання югославського уряду, в Београді припинило свою діяльність Американське Інформаційне Бюро. За твердженням Югославії, бюро було антиюгославського наставлення.

Американський уряд прийняв цей факт до відома та при тм заявив, що югославському уряду йде виключно про те, щоб не дати змоги населенню однієї країни отримувати правдиву інформацію про другу, а це - на думку американського уряду - не доведе до мирної співпраці.

Тимчасом в Загребі розпочався процес проти єпископа Степінача. Якого обвинувачують у тому, що він по "визволенні" Югославії помагав воєнним злочинцям і фашистам і під час війни співпрацював з урядом Павеліча та "Усташами".

Який буде вислід процесу - неважко собі уявити. В комуністичних країнах показові процеси кінчаються все карою смерті.

На Балканах, за винятком Греції, мають голос комуністи, зате на Піренейському півострові в Іспанії, випадки проходять цілком інакше.

Ще перед другою світовою війною вона боролася проти червоних загарбників, а зараз і надалі.

Іспанія залишилася бастионом

Християнства.

За повідомленням агенції Ройтера, еспанська поліція арештувала визначного комуністичного провідника, який боровся проти генерала Франко, Олайзолью, а разом з ним 84-ох визначних комуністів. Урядові джерела твердять, що цим способом розбито одну найважливішу комуністичну організацію.

Минулого тижня минуло 10 років від дня, як генерал Франко перебрав владу. З тієї нагоди Франко виголосив у місті Бургос промову. Він заявив, що Іспанія являє сьогодні бастион християнства й одинока ставить чоло совітському матеріалізмові. В час, коли інші нації відступили на дорогу зигзаків - говорив Франко, - тільки дві нації знають, куди вони йдуть; ці нації це Іспанія й СРСР.

Коли стрінуться вони на своїй дорозі і хто матиме більше прихильників - час напевно покаже.

ГОЛОСИ ПРЕСИ

Берлін сьогодні.

Одинокою річчю, що змінилася від коли я писав останню, це погода. Тоді була зима, сніг лежав на вулицях. Берлінці тиснулися біля своїх печей, щоб загіртіти та перенести першу зimu по поразці. Тепер гаряче. Сонце світить, і цілий образ виглядає відмінно.

Люди юрляться в ресторанах та каварнах під голим небом. Перед ними на столах, стоять галльї білого, воднистого пива, або рожевої синтетичної лімоняди. Кельнеря, у випошених яєних одягах, бігають попри юрби людей, розносячи підноси з напійками. Цей напійок ледви чи можна було б назвати пивом в Англії, однак німці привикли до нього, і тепер, доки сонце світить, справи не виглядають так погано. Вони раді з того, що можуть сидіти на сонці та сьорбати свої напійки, або курити одну з своїх дорогіших папіросок /місячний приділ вносить 12-ть штук/, або кілька з так дорогих американських.

Зоологічний Город знову відкритий і переповнений, бо в Берліні майже не мають куди вийти, позбавлені змоги подорожувати назовні міста без окремого - рідко уділюваного - дозволу від росіян. Найбільш відомі місця краси на передмістях є за резервовані для окупантських військ.

Славний "Тіргартен", "легені Берліну", в середині міста, минувся також. Минулого року він був ще повний дерев, однак нині це одна велика площа картопель та капуста.

Збомбований слон.

Таким чином лишається до диспозиції Зоо. Сьогодні воно дуже сумне. Звіриний стан вичерпався, а одинокий слон, що залишився, не міг вилітисся з удару, одержаного під час бомбового дощу, що вдав однієї ночі на його дім. Тепер він стоїть назовні своєїго знищеного дому та силе собі пісок на плечі. Він робить це цілий день, з гнітучою одноманітністю, аж глядачеві робиться жаль його. Немецке жалісно виглядає самітний лев, що проходитьється по своїй клітці. Виглядає майже голодним. Більшість інших кліток, з поломаними прутами, знешченими дахами, світлий пусткою. Може ніщо не є так пригнітуче, як відвідини берлінського Зоо.

Але він має одну атракцію: данцінг під голим небом та оркестру, що з належними дозволами, грає сентиментальні мелодії. Музиканти виглядають змучені, так як звучать їх мелодії, але це неперешкаджає ніціям юрлятися на дошках та бавитися в сонці.

Надвиська жінок.

Один погляд на данцінг відслонив одну з найбільших проблем Берліна - надвиську жінок. На кожного мужчину припадає понайменше три жінки; у віці від 18 до 30 літ це число ще більше. Жінки юрляться в данцінгах та барах, в пошукуванні за молодими мужчинами; але жінки більшість пар, що їх видно по вулицях або на танцях у парках, це дві дівчини. Проблема стала такою поважною, що навіть влада хуртитья тим.

Рік тому оголошення в газетах

та по двірнях більшість були призначені на пошукування рідних. З початком цього року ці оголошення були щораз більше заступлювані такими, що жертвували вміну певних речей за інші. Такі легальні виміни були свого часу божевільям Берліна, і в тії цілі друковано спеціальні зазети. Майже на кожному розі вулиці появлялися малі оголошення. Сьогодні таблиці все це існують, також оголошення, але більшість із них займається проблемою шлюбів. "Молода вдова з двома дітьми... атрактивна блондіна 44 роки... замужна пані, з освітою, пошукує..."

Принагідно, але тільки дуже принагідно, якийсь молодий мужчина запропонує свої вартості в заміну за подружжє часта.

Щоби розв'язати цю проблему, бурмістр одної берлінської округи недавно постановив дати урядову поміч пошукувачим, влаштуючи "шлюбні забави" та жертвуючи першій парі, що злучиться в той спосіб, порядне, хоч не спеціфичне, придане, якщо вона згодоється в ресторантнім бюрі. На нещастя це було в однім передмісті, під назвою Кепенік, около 10-ть миль на південний схід Берліну.

Жінко не бракувало. Около шістьдесят їх, в різних роках, не всі принагідні, зібралася довкола данцінгу. Кожній дали до випошення анкети, в якій були питання щодо матеріального стану та бажанья, як має виглядати партнер.

Щонайбільше тузін молодих мужчин виступило з заявою, що вони могли б подумати про шлюб, але більшість з них ще не мали 20-ть літ, так, що фактично деколи можна було сумніватися, чи той чи інший молодий мужчина має право на шлюбний зв'язок! В той спосіб ніхто не домагався "доброго приданого", що його жертвував так щедро бурмістр.

Однак промінь надії засвітив жінкам в Берліні, коли недавно було оголошено, що Росія звільняє 120000 полонених. Однак досить дивним було те, що під тм оголошенням ішла пропаганда, "тому, що воно не було оголошено ходниня офіційними владами, з виїмком предсідника піддержуваної комуністами Соціалістичної Партії Єдності, Отто Гротеволь. Очевидно, що партія збудує собі ласку між жінками, що мають піти до виборчих урн в Берліні.

Приготування до виборів.

Ще будуть в столиці перші вибори від часу капітуляції Німеччини, і вже тепер різні партії пригтовляються могутньо до виборчої кампанії.

В Берліні існують чотири Партії, СЕД - це продукт злиття комуністичної та частини соціал-демократичної партії; має біля 100000 членів, що з них дві треті це комуністи. Її спільними пердсідниками є Вільгельм Пік, колишній комуністичний член парламенту, та Отто Гротеволь, колишній провідник соціал-демократів.

СЕД має свою величаву головну квартиру в російським секторі Берліна, а її провідники живуть в відлеглій частині східного міста, в ласкусових готелях, стережених російськими стійками. До своєї розпорядимости партія має отрашенні пропагандивні можливості, а радіо Берлін, хоча його будино лежить в англійським секторі, є під цілковитим контролем росіян та зновні передане для пропаганди СЕД.

Останньою цією партією дали монополію видавання добрих вісток для німців, очевидно, з наміром піднести її престиж, який, мimo всіх зусиль, зовсім не є завидний. Крім оголошення про поворот 120000 німецьких полонених, СЕД недавно звернулася до російських властей зпроханням про збільшення харчового приділу в їхній зоні, а російській командир, "у відповідь на прохання Соціалістичної Партії Єдності", ласкаво згодився на це. Ціле це представлення було, розуміється, маперед умовле - ний маневром, який започаткував осінню виборчу кампанію.

Політична апатія.

З уваги на отверту російську поміч для СЕД, інші партії стоять перед тяжкими проблемами. Їві най-

